

ПАХОДЖАННЕ І РАЗВІЦЦЁ ІНТЭРНЭТ-НЕАЛАГІЗМАЎ У СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ

*Навуковы кіраўнік: Сахончык А. П., ст. выкладчык
Беларускі нацыянальны тэхнічны ўніверсітэт
Мінск, Рэспубліка Беларусь*

Анатацыя

У артыкуле разглядаецца паходжанне тэрмінаў з іншых моў у сучаснай беларускай мове. Раскрываецца такое паняцце, як неалагізмы і іх віды, вызначаны асноўныя крыніцы фарміравання, шляхі пранікнення запазычанняў.

Ключавыя словы: інтэрнэт, запазычанні, неалагізмы, мова, тэрмін, паходжанне мовы, інфармацыйныя тэхналогіі

Bonchuk M. V., Sahonchuk A. P.

EMERGENCE AND DEVELOPMENT OF INTERNET- NEOLOGISMS IN MODERN BELARUSIAN LANGUAGE

*Scientific Supervisor: Sahonchuk A. P., Senior Lecturer
Belarusian National Technical University
Minsk, Republic of Belarus*

Abstract

The article discusses the origin of terms from other languages in modern Belarusian language. The concept of neologisms and their types are revealed, the main sources of their formation are defined, and the ways of borrowing penetration are explored.

Keywords: internet, borrowings, neologisms, language, term, language origin, information technologies

У сувязі з распрацоўкай інфармацыйных тэхналогій абмен інфармацыяй паміж людзьмі дасягнуў беспрэцэдэнтнага аб'ёму. Інтэрнэт стаў асяроддзем зносін, сумеснай працы і адпачынку

людзей. З развіццём розных галін навукі, у слоўнікавым запасе кожнага носьбіта мовы з'яўляюцца новыя словы. І, вядома, адным з вынікаў такога абмену дадзенымі з'яўляецца запазычанне слоў з іншых моў. Лексіка папаўняецца практычна штодзённа. Гэта непарыўна звязана з вельмі хуткім развіццём прагрэсу, інфармацыйных тэхналогій, сферай узаемаадносін, дзякуючы якім у побыце людзей і з'яўляюцца новыя словы. Неалагізмы – паняцце, якое з'явілася зусім нядаўна. Але ў XXI стагоддзі яно стала вельмі распаўсюджаным і ўжывальным у сучасных мовах.

Па колькасці запазычанняў з іншых моў наш час, мабыць, можа параўнацца толькі з XVIII ст. Тады словы галандскага, нямецкага, французскага, арабскага паходжання так пазапаўнялі тэксты, што непадрыхтаваны чалавек не мог дабрацца да сэнсу напісанага. У падобным жа становішчы аказваецца і сучасны чытач, спрабуючы зразумець які-небудзь артыкул, багаты тэрмінамі. Неалагізмы – новае лексічнае ўтварэнне, якое ўзнікае ў грамадскай неабходнасці для абазначэння новага прадмета ці з'явы. Словаўтваральная дэрывацыя – утварэнне новых слоў з марфем па вядомых мадэлях, якія ўжо існуюць у мове.

Карыстаючыся вызначэннем, узятым з інтэрнэт-энцыклапедыі "Вікіпедыя", можна сказаць, што неалагізм (ад грэцкага *neos* - "новы", *logos* – "слова") – гэта слова або абарот прамовы, створаны для абазначэння новага прадмета або выражэння новага паняцця.

Неалагізмы можна падзяліць на дзве групы: **моўныя** і **аўтарскія**.

Моўныя – гэта неалагізмы, якія створаны, каб даць назву новаму прадмету або тэрміну. Такія неалагізмы складаюць пераважная большасць сярод новых слоў. Часта моўныя неалагізмы з'яўляюцца запазычанымі словамі з іншых моў, але таксама шляхам стварэння ўласна новых слоў альбо наданне новых значэнняў старым. А гэта, у сваю чаргу, кажа аб тым, што калі тэрмін актуальны, то слова хутка перастае быць неалагізмам.

Аўтарскія – гэта неалагізмы, якія стваральнікі творчасці або артыкулаў выкарыстоўвалі ў сваіх працах ўпершыню альбо ў зусім іншым сэнсе. Аўтарскія неалагізмы ў аснове сваёй з'яўляюцца шляхам злучэння якім-небудзь чынам двух розных слоў. Такія словы рэдка выходзяць далей свайго асяроддзя пражывання і могуць заставацца новымі вельмі доўгі час. Прыклады неалагізмаў сучаснага часу:

Гугліць – шукаць інфармацыю пры дапамозе пошукавай сістэмы Google або, пашыральна, з дапамогай любога іншага аналагічнага сродкі. Ад англійскай Google.

Дэдлайн – крайні час выканання задачы або працы; пэўны момант часу, да якога павінна быць дасягнута мэта або задача. Ад англійскай deadline – “мёртвая лінія”.

Джэтлаг – разузгадненне цыркаднага рытму чалавека з прыродным сутачным рытмам, выкліканае хуткай зменаў гадзінных паясоў пры авіяпералёце. Ад англійскай jet lag: jet – “рэактыўны самалёт” + lag – “запазненне”.

Капірайтынг – напісанне тэксту з мэтай рэкламы або іншых формаў маркетынгу. Ад англійскай copywriting, дзе copy – “тэкставы матэрыял”, write – “пісаць”.

Каршэрынг – кароткатэрміновая арэнда/пракат машыны. (carsharing ад car – “легкавы аўтамабіль” і sharing – “сумеснае выкарыстанне, перадача іншаму”). Ад англійскай (to) share “падзяліцца”.

Краўдфандынг – калектыўнае супрацоўніцтва людзей, якія аб’ядноўваюць свае грошы ці іншыя рэсурсы разам, як правіла, праз Інтэрнэт, каб падтрымаць намаганні іншых людзей або арганізацый. Ад англійскай crowd — “натоўп”, funding — “фінансаванне”.

Локдаун – сітуацыя, у якой людзям забараняецца павольна ўваходзіць і выходзіць з будынка або пэўнай зоны ў сувязі з надзвычайнай сітуацыяй. Ад англійскай lockdown – “блакіроўка”.

Маркетплэйс – гэта анлайн-платформа для пакупкі і продажу тавараў і паслуг праз Інтэрнэт. Ад англійскай market – “рынак” і place – “месца”.

Мас-маркет – гэта сегмент рынку масавага попыту і прапановы тавараў і паслуг, спажывцамі і пакупнікамі якога з’яўляюцца прадстаўнікі шырокіх слаёў грамадства – “масавы спажывец”. Ад англійскай mass – “масавы” і market – “рынак”.

Мэсэнджар – гэта праграма, мабільнае прыкладанне або вэб-сэрвіс для імгненнага абмену паведамленнямі. Ад англійскай message – “сообщение”.

Ноў-хаў – гэта вынік творчай дзейнасці, які выяўляецца ў пэўным наборы інфармацыйных падыходаў, якія ўключаюць формулы,

метады, схемы і наборы інструментаў, неабходныя для паспяховага вядзення справы ў якой-небудзь сферы ці прафесіі. Ад англійскай know how – “ведаць як”.

Падкаст – гэта аўдыёперадачы, якія нагадваюць класічныя праграмы на радыё. Часцей за ўсё гэта гутаркі альбо маналогі на самыя розныя тэмы. Ад англійскай podcast – “вытворнае” і ад iPod + трансляцыя – “перадача ўсім карыстальнікам”.

Попыт – кнопкавая цацка, якая ўяўляе сабой гумавую або сіліконавую цацку з паўсферамі для націску, пры якім выдаецца пстрыкаць гук. Ад англійскай pop it – “лопні гэта”.

Рум-тур – агляд памяшкання, будзь то офіс або дом. Ад англійскай room – “пакой” + tour – “агляд”.

Рэвітнуць – другі раз апублікаваць паведамленне, размешчанае іншым карыстальнікам у Twitter, са спасылкай на крыніцу. Ад англійскай Twitter.

Смшчык – спецыялізацыя, звязаная з прасоўваннем старонак рэкламадаўцаў у сацыяльных сродках. Ад англійскай “Social Media Marketing”.

Спінер – забаўляльная круцельная цацка. Ад англійскай spin – “кручэнне”.

Стрыт-арт – кірунак у сучасным выяўленчым мастацтве, адметнай асаблівасцю якога з’яўляецца ярка выражаны урбаністычны характар. Асноўнай часткай стрыт-арта з’яўляецца графіці. Ад англійскай street – “вуліца” і art – “мастацтва”.

Стэндап – камедыйнае ўяўленне гутарковага жанру, у якім, як правіла, адзін выканаўца выступае перад жывой аўдыторыяй. Ад англійскай stand-up – “стаяць”.

Фоташопіць – апрацоўваць фатаграфію графічным рэдактарам Adobe Photoshop або іншым аналагічным рэдактарам. Ад англійскай Adobe Photoshop.

Фрыланс – гэта форма занятасці, якая не прадугледжвае працаўладкавання, знаходжання ў офісе, рашэнні задач аднаго працадаўцы і іншых атрыбутаў штатных спецыялістаў. Ад англійскай freelancer – “вольны мастак”.

Шапік – будынак невялікіх памераў, прызначаны для гандлю ўраздроб, продажу прадукцыі грамадзкага харчавання ці надання паслуг (інфармацыйны шапік). Ад англійскай shop “крама”.

Такім чынам, у выніку разгляду дадзенай тэмы напрошваецца выснова, што большасць інтэрнэт-неалагізмаў у беларускай мове з’яўляюцца запазычаннямі з замежных моў, у першую чаргу з англійскай. Пры функцыянаванні беларускай мовы ў сучасных умовах назіраюцца змены, якія неабходны для яго прыстасавання да новых рэалій існавання асобы і грамадства ў мэтах забеспячэння іх найбольш камфортнага ўваходжання ў сусветную віртуальную прастору. Ужыванне інтэрнэт-неалагізмаў, запазычаных з іншых моў, апраўдана, але ўсё ж мы павінны таксама выкарыстоўваць і сродкі беларускай мовы, старацца прыдумваць свае спрадвечныя назвы, каб захаваць самабытнасць мовы, а не перагружаць яе шматлікімі замежнымі альтэрнатывамі

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Русский язык, 21 век: новые заимствованные слова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://gab-garevoi.livejournal.com/1310.html>. – Дата доступа: 08.02.2023.
2. Новые слова в русском языке [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://texterra.ru/blog/novye-slova-v-russkom-yazyke-2022-shaverma-antivakser-i-bumery.html>. – Дата доступа: 10.02.2023.
3. Неологизмы. Виды и способы образования [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://blog.tutoronline.ru/neologizmy-vidy-i-sposoby-obrazovaniya>. – Дата доступа: 08.02.2023.
4. Интернет-энциклопедия Wikipedia [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ru.wikipedia.org/wiki>. – Дата доступа: 15.02.2023.